

Posudek konzultanta

na rigorózní práci **Mgr. Michaely Sladké**

Restorativní justice a alternativní způsoby vyřízení věci v českém trestním procesu

I. Téma předložené rigorózní práce o rozsahu 88 stran je velmi aktuální jak z pohledu platné právní úpravy, tak zejména z hlediska úvah de lege ferenda. Trestní politika v novém tisíciletí se dostává do krize, neboť nedovede najít odpověď na problémy vedoucí k hromadnému výskytu sociálně patologických jevů včetně kriminality v rychle se měnící a globalizující společnosti. Tohoto vývoje nezůstala ušetřena ani Česká republika. Ukazuje se, že ulpívání na tradičních formách trestní represe a tradičních způsobech projednání věci v trestním řízení nevede k žádoucím výsledkům. Jedním z možných východisek mohou být různé formy tzv. odklonů, odchylek od tradičního způsobu projednání věci v trestním řízení, které se stále častěji uplatňují také v trestních řádech náležejících ke kontinentálnímu typu evropského procesu. Praxe dokládá, že vedle dekriminalizace a depenalizace se odklony v trestním řízení mohou stát jedním z prostředků, jak dosáhnout snížení počtu vězňených osob a jedním z prostředků mírnění přetíženého systému trestního soudnictví.

Rigorózní práce Mgr. Michaely Sladké je zasvěceným pojednáním o tzv. restorativní justici a o alternativních způsobech vyřízení trestních věcí (podmíněném zastavením trestního stíhání a narovnání). Ze škály možností restorativní justice tedy doktorandka vybrala určitou výseč otázek, zabývá se odklony v užším slova smyslu. Rigorózní práce přináší hlubší rozbor daného tématu, tvůrčím způsobem dané téma zpracovává a formuluje vlastní návrhy ke zdokonalení právní úpravy i aplikační praxe.

Za cíl své práce si doktorandka vytkla rozbor restorativní formy trestní spravedlnosti, a to z globálního pohledu a i z hlediska různých modelů v českém trestním procesu. Podle mého názoru se doktorandce podařilo vytčený cíl splnit a práce je vypracována na velmi pěkné odborné i literární úrovni.

Rigorózní práce je zpracována na půdorysu sedmi kapitol. Autorka v nich postupně pojednává o pojmoslovných otázkách (pojem restorativní justice, probace, mediace, formy restorativní justice). Posléze se věnuje vývoji právní úpravy v České republice a nakonec

jednává o dvou formách odklonu v českém trestním řízení České republiky, tj. o podmíněném zastavení trestního stíhání, a o narovnání. Kapitola třetí je věnována cizím právním úpravám (Norsko, Finsko, Německo). Autorka v nich využila i zkušenosti a poznatky získané roční odbornou stáží ve Finsku.

Zvolenou systematiku považuji za správnou a logickou, jednotlivé části práce na sebe dobře navazují.

Autorka vypracovala práci na podkladě dostatečného počtu odborných literárních pramenů, kterými vhodně pracovala. V seznamu použité literatury nechybí snad žádný příspěvek české literatury vztahující se k danému tématu. Autorka čerpala také z četných zahraničních publikací, což pochopitelně rigorózní práci zhodnocuje. K vypracování použila několik internetových zdrojů, které uvádí.

Práci zhodnocuje, že autorka příhodně vycházela z konstantní judikatury vztahující se k danému tématu.

Práce je vypracována po formální stránce velmi pečlivě včetně technické redakce a hlediska použitého stylu je rigorózní práce napsána živým, čtivým slohem.

II. Těžiště posuzované rigorózní práce je v kapitolách, které vymezují pojem restorativní justice a pojmy probace a mediace a dále v kapitolách o podmíněném zastavení trestního řízení a narovnání. Pokud jde o rozbor jednotlivých institutů obsažených v českém trestním řízení autorka vždy charakterizuje platnou právní úpravu, resp. její vývoj, pečlivě rozebírá jednotlivé podmínky aplikace a v závěru se zamýšlí nad uplatněním jednotlivého institutu v praxi.

Juristický rozbor jednotlivých otázek je dostatečně podrobný, přesný, srozumitelný. Připomínám, že autorka bez větších praktických zkušeností vhodně spojuje obecná východiska s praktickými aplikačními zřeteli a z tohoto pohledu posuzuje i efektivnost právní úpravy.

V závěru práce, který obsahuje zamyšlení nad různými typy odklonu v trestním řízení doktorandka správně připomíná, že odklonu představují odchylku od tradičních zásad trestního řízení, typicky od zásady oficiality a legality, odchylku od obecného trestního řízení, které sebou nese ovšem i záruky ochrany základních lidských práv. Je škoda, že doktorandka nevyužila možnosti konkrétně uvést, v čem by bylo možné právní úpravu zdokonalit, aby se odklony nestaly vlastně typickým způsobem vyřízení věci v trestním řízení. Postačí v této souvislosti pohled na platnou právní úpravu slovenskou, ve které se zásada oportunitas a různé typy odklonu uplatňuje masivním způsobem. Podle mého názoru by ke zdokonalení české právní úpravy přispělo například snížení horní hranice trestní sazby trestných činů, u kterých

odklony přicházejí v úvahu. Za žádoucí bych také považoval, kdyby bylo de lege ferenda stanoveno, že obviněný poukáže celou částku k obecně prospěšným účelům nikoliv konkrétnímu adresátovi, ale například fondu určenému k odškodňování obětí trestných činů (tím by se stalo zbytečným současné ustanovení § 312 odst. 2), anebo jiné podobné instituci. Tím by jednak odpadlo zjišťování, zda jde o instituci sloužící k obecně prospěšným účelům (§ 312 odst.1), a nevznikaly by ani pochybnosti o tom, zda skutečně příslušná peněžní částka k obecně prospěšným účelům bude použita. K těmto otázkám bude vhodné se vyjádřit při ústní obhajobě.

Se závěrem doktorandky na str. 86, že současný systém trestního řízení se již vyčerpal a že kvalitativní změny lze očekávat jen od celkové rekodifikace trestního práva, souhlasím. Považuji jej za správný a náležitě odůvodněný.

III. Závěrem shrnuji: Rigorózní práce Mgr. Michaely Sladké má velmi dobrou úroveň, a je tedy plně způsobilým podkladem pro ústní obhajobu v rámci rigorózního řízení. Rigorozantka v ní prokázala schopnost samostatného odborného písemného jazykového projevu, schopnost teoretického rozboru i znalost aplikační praxe.

Při ústní obhajobě doporučuji vyjádřit se k otázce: Jaké další možné formy restorativní justice by bylo žádoucí zakotvit v českém trestním procesu ?

V Praze 4. dubna 2007

Doc. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

konzultant